

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีผลกระทบอย่างสูง ทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์การให้ข่าวสาร และการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร มาตรา 40 ซึ่งได้มีการกำหนดการดำเนินการเพื่อการบริหารสื่อชนิดนี้โดยรวมถึงสื่ออื่นๆ คือ วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคมใหม่ โดยกำหนดให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยจะต้องดำเนินการจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และดำเนินการเพื่อให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ลักษณะสำคัญของจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน

1. กลุ่มคนที่หลากหลายในพื้นที่กระจายเสียงสามารถเข้าถึงได้ง่าย เท่าเทียม และมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

2. เป็นสมบัติสาธารณะที่ชุมชนจัดตั้งและเป็นเจ้าของร่วมกันรวมทั้งบริหารจัดการด้วยตนเอง

3. ใช้ระบบอาสาสมัครช่วยในการดำเนินการ

4. ไม่มุ่งหวังกำไรทางธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นอิสระปราศจากการครอบงำและแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลกลุ่มผลประโยชน์โดยมิชอบของกลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองทุกระดับ

5. เป็นช่องทางการสื่อสารสาธารณะที่สมาชิกในชุมชนมีบทบาทเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร

6. เป็นสื่อเพื่อประโยชน์ตามความต้องการของชุมชน และมุ่งสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

7. เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 และการออกกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนและสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 45 และมาตรา 47

กฎหมายดังกล่าวระบุให้องค์กรอิสระจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการเป็นเจ้าของกิจการวิทยุกระจายเสียง เช่นเดียวกับภาครัฐและภาคเอกชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการใช้สื่อได้อย่างเสรีภาพ นั้นหมายถึงประชาชนจะมีช่องทางการสื่อสารของตนเองและสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาในสื่อมวลชนได้อย่างเต็มที่ ผลลัพธ์ที่ออกมาก็คือ ประชาชนจะได้

ข่าวสารที่มีคุณภาพ ที่ไม่ได้มุ่งเน้นการแสวงหาผลกำไรในเชิงธุรกิจ แต่มุ่งเน้นประโยชน์เพื่อสาธารณะมากขึ้น

บทบาทของ “วิทยุชุมชน” (Community Radio) จึงเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสความต้องการเนื้อหาข่าวสารที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกคนอย่างแท้จริง วิทยุชุมชนเป็นการจัดการและเป็นการส่งกระจายเสียงของวิทยุท้องถิ่น (Local Radio) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน ซึ่งมีหลักการเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในท้องถิ่นที่เป็นเขตบริการของวิทยุชุมชนนั้น (อุษา จันทรประภาศ , 2535) วิทยุชุมชนจึงถือเป็นช่องทางการสื่อสาร (Chanel) ช่องทางหนึ่งที่จะตอบสนองแนวคิดที่ให้ความสำคัญของเวทีสาธารณะด้านสื่อกระจายเสียง ที่ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ความเชื่อ และความต้องการที่หลากหลายแตกต่างได้อย่างเสรี

ปัจจุบัน วิทยุชุมชนเป็นคลื่นทางเลือกที่ช่วยให้ผู้ฟังได้รับความหลากหลายและสามารถรับรู้เรื่องราวท้องถิ่นที่ใกล้ตัว แต่ในขณะเดียวกันผู้ฟังจำนวนไม่น้อยก็ไม่พอใจกับการที่คลื่นหลักที่ต้องการฟังถูกแทรกจากรายการวิทยุชุมชน หรือจากการออกอากาศด้วยรายการที่ระคายความรู้สึกของตน (นิภาพร กำจรเมณกุล, 2545)

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดในภาคกลาง ถือเป็นพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน เชื่อว่าเป็นที่ตั้งเก่าแก่ของเมืองในสมัยทวารวดี โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นจำนวนมาก มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ และมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 930 หมู่บ้าน ถือเป็นจังหวัดขนาดเล็ก แต่มีจำนวนสถานีวิทยุชุมชนมากถึง 69 สถานี (ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม, 2553)

อำเภอพุทธมณฑล มีจำนวนสถานีวิทยุชุมชนทั้งสิ้น 6 สถานี มีทั้งที่ดำเนินงานโดยเอกชน และหน่วยงานราชการ มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล และอำเภอ จากการสอบถามเบื้องต้นในการดำเนินงานวิทยุชุมชนปรากฏว่า ยังมีปัญหาจากองค์กรภาครัฐเกี่ยวกับวิทยุชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจของวิทยุชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและการจัดรายการของสถานีวิทยุชุมชน รวมถึงการเปรียบเทียบผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดนครปฐม ว่าสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อย่างไร เพื่อผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานวิทยุชุมชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการจัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างและแนวทางการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3. เพื่อเปรียบเทียบผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาและการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะสภาพการจ้ดรายการและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชน ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเท่านั้น โดยประชากรที่ทำการศึกษาครั้งนี้ เป็นสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล รวมทั้งสิ้น 6 สถานี และศึกษาเฉพาะสถานีที่ยังมีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดย จัดการสัมภาษณ์ทั้งในแบบการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual dept interview) และสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group)

1.4 คำถามวิจัย

คำถามวิจัยที่ 1 สภาพการจ้ดรายการสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร

คำถามวิจัยที่ 2 การบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 สามารถใช้เป็นตัวแบบในการกำกับผังรายการวิทยุชุมชน และนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการจ้ดรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดนครปฐม ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.5.2 เพื่อให้ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดนครปฐม นำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.5.3 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปชี้แนะเพื่อพัฒนาและปรับปรุงผังรายการและเนื้อหาสาระของสถานีวิทยุชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ฟัง โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญเจตนารมณ์มาตรา 40 แห่งราชอาณาจักรไทย 2540

1.6 นิยามศัพท์

สภาพการจ้ดรายการ หมายถึง ประเภทของรายการที่นำเสนอในผังรายการ
การบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการภายในสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการ หลักการบริหารจัดการ และกลไกการควบคุม

สถานีวิทยุชุมชน หมายถึง การจัดการและเป็นการส่งกระจายเสียงของวิทยุท้องถิ่น (Local Radio) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน ซึ่งมีหลักการเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเขตบริการของวิทยุชุมชน